

נוינגמה

(Neuengamme). מחנה ריכוז בקרבת המבורג שבגרמניה. תחילה היה נ' מחנה-בת, מסונף למחנה זקסנהאוזן. ב-13 בדצמבר 1938 הגיעה קבוצת האסירים הראשונה לנ' כדי לבנות את המחנה. הם שוכנו בבית-חרושת ללבנים שיצא מכלל שימוש. בית-החרושת גם היה סיבה להקמת מחנה ריכוז בהמבורג, שבאותה עת היו לה רק מחנות קטנים וזמניים (וטימור, Wittmoor; פילסביטל, Fühlbüttel). הס"ס רצה להפעיל מחדש את בית-החרושת ללבנים ולהשתמש במוצריו בראש ובראשונה לבנייני הציבור הענקיים שתוכננו להמבורג. באפריל 1940 חתמו החברה הגרמנים לעבודות עפר ואבן בע"מ (Dest, Erd- Und Steinwerke GmbH), מפעל כלכלי של הס"ס, והעיר המבורג על הסכם שלפיו יורחב מאוד בית-החרושת ללבנים, תיחפר תעלה שתקשר את בית-החרושת עם יובל של האלבה (Elbe) ותיסלל שלוחה שתקשר את בית-החרושת לרשת מסילת הברזל. את העבודה כולה אמורים היו לעשות אסירים. אותה עת הוקמו הצריפים בשביל האסירים, ולאחר שהגיעו עוד אסירים הגיע מספרם הכולל לכ-1,000. מיוני 1940 היה נ' למחנה ריכוז עצמאי. מסתיו 1941 הובאו לשם אלפי שבויי מלחמה סובייטים. נתינים סובייטים היו לבסוף לקבוצה הלאומית הגדולה ביותר במחנה, ומספרם 34,500 נפש, בכלל זה 5,900 נשים. ב-1942 הקימו חברות פרטיות, כגון בית-החרושת הנודע לנשק 'ואלתר', שלוחות בנ'. במרכזים שונים של תעשיית החימוש, בעיקר במספנות ובמפעלי מכונות בברמן (Bremen) ובהמבורג, הוקמו שלוחות רבות של המחנה.

סניפים כאלה הוקמו גם בהנובר (Hannover) ובאיזור התעשייה של בראונשווייג (Braunschweig), שהיה סמוך לחברת פולקסוואגן (מיקומה הנוכחי של וולפסבורג) ומפעלי הרמן גרינג (מיקומה הנוכחי של העיר זאלצגיטר, Salzgitter). ב-1945 היו לנ' 70 שלוחות. רוב האסירים החדשים שוכנו בשלוחות הללו של נ'. ב-1944 היה מספר האסירים במחנה הראשי 12,000 נפש, ומספר האסירים בשלוחות היה כמעט כפול. בקיץ 1944 התחילו להגיע לנ' משלוחים גדולים של אסירים יהודים, בעיקר מהונגריה ומפולין. ב-1944-1945 עברו כ-13,000 אסירים יהודים דרך המחנה הראשי ושלוחותיו, ביניהם 3,000 נשים.

סך כול האסירים שהובאו לנ' הגיע על-פי ההערכה ל-106,000. שיעור התמותה היה גבוה, בהשוואה למחנות ריכוז אחרים שהיו בתחום הרייך, בעיקר בשנים הראשונות, בעת בניית בית-החרושת ללבנים. משערים שלפחות 55,000 אסירים מתו במחנה ובשלוחותיו. במחצית השנייה של אפריל 1945 פונה המחנה הראשי ולפני-כן פונו רוב השלוחות.